

EL GIR EXISTENCIAL DE L'HERMENÈUTICA EN HEIDEGGER (44-62)

En el segle XVIII l'hermenèutica era un art de la interpretació dels textos; en el segle XIX es va convertir en una metodologia de les ciències de l'esperit; i en el segle XX esdevindrà una filosofia. El primer pas, el dóna Georg Misch, dins de l'escola de Dilthey, en desenvolupar una "lògica hermenèutica" que vol mostrar com les categories fonamentals de la lògica i de la ciència arrelen en la recerca de la comprensió de la vida mateixa. (44) Tanmateix, el principal artífex de la transformació de l'hermenèutica en una forma de filosofia va ser Martin Heidegger (1889-1976). Amb ell l'hermenèutica canvia d'objecte, perquè ara es refereix a l'existència mateixa (gir existencial); canvia també de vocació, perquè assumirà una funció més fenomenològica, i no tan tècnica, normativa o metodològica; i canvia d'estatut, perquè no es fonamentarà només en la interpretació, sinó en la filosofia mateixa. (45)

1. Una hermenèutica de la facticitat (45-50)

En un curs de 1923, Heidegger va atorgar per primer cop a l'hermenèutica el títol de filosofia, entenent-la com una hermenèutica de la facticitat, de l'existència concreta i individual (45) en tant que aventura a la qual hem estat llançats. A *Ésser i temps* de 1927, l'hermenèutica de la facticitat es converteix en una hermenèutica de l'existència, en el sentit objectiu segons el qual és la filosofia que té per objecte l'existència humana com a *ens hermeneuticum*. La base d'aquesta filosofia és la idea que la vida està intrínsecament orientada a interpretar-se ella mateixa, és en si hermenèutica (Dilthey); idea que connecta amb la perspectiva

husserliana d'una consciència que viu en l'element de la recerca de sentit, o sigui, que és intencional. Però sobretot és una idea que s'inspira en la filosofia cristiana de Kierkegaard, qui col·loca l'existència davant l'elecció que decideix l'orientació del seu ésser. (46)

D'altra banda, l'hermenèutica ho és de l'existència també en el sentit subjectiu segons el qual aquesta interpretació de la vida ha de ser efectuada per l'existència mateixa, no pas pel filòsof, qui tan sols en pot oferir indicacions formals. Incumbeix a l'existència mateixa elaborar l'hermenèutica de la seva pròpia facticitat. L'existència és, de fet, un espai obert, no regulat totalment pels instints, sinó que pot determinar la seva orientació vital fonamental i alliberar-se de les interpretacions que l'alienen del seu propi ésser. La facticitat és un caràcter fonamental de l'existència humana i implica que l'home només es relaciona amb si mateix en la modalitat de la preocupació i de la inquietud radical. (47) Cal, doncs, recordar a la facticitat la seva facticitat, treure-la de l'oblit de si mateixa, de l'alienació de si mateixa que pateix l'existència. Cal desvetllar-la a ella mateixa. (48) I aquesta ha de ser la tasca de l'hermenèutica en destruir les interpretacions que mantenen l'existència adormida, enfonsada en la mediocritat del "se" i de l'opinió pública, cosa que s'anomena "existència inautèntica". L'hermenèutica és una crida en favor de l'ideal de l'autenticitat del *Dasein*. (49)

2. L'estatut de l'hermenèutica a "Ésser i temps" (50-54)

En aquesta obra de 1927, el programa hermenèutic es posa al servei d'una ontologia fonamental, ja que la primera qüestió de la filosofia és la pregunta per l'ésser. Heidegger creu que tot

coneixement i relació amb les coses descansa en una comprensió de l'ésser de què es tracti. A més, la pregunta per l'ésser és urgent per a la mateixa existència, car aquesta és un ens al qual li va el seu ésser. Malauradament, constitueix aquesta una pregunta que ha caigut en l'oblit. (50)

La pregunta central de la metafísica ha estat substituïda per la problemàtica de la teoria del coneixement. La fenomenologia ha de fer, així, que es posi en evidència l'ésser que resta ocult en allò que es mostra de manera immediata i regular. Aquest ésser és el sentit i el fonament del que es mostra. Per tant, la fenomenologia serà la via que ens doni accés a l'ésser en tant que fenomen fonamental oblidat. En aquest sentit, amb Heidegger la fenomenologia farà un "gir hermenèutic". (51) Raó: «Ese encubrimiento se funda, en efecto, en una autodisimulación de la existencia que, al ocultar la pregunta por el ser, busca sobre todo la huida de su ser finito y mortal. La tarea de una hermenéutica de la existencia será, pues, reconquistar ("despertar" decía el curso de 1923) la existencia y su cuestión fundamental, el ser, contra su tendencia a ocultarse.» (52)

S'ha produït, de fet, l'oblit de l'existència mateixa i alhora l'oblit de l'ésser com a tema fonamental de la filosofia. S'ha instaurat un pensament que esborra l'ésser com a tema fonamental de la filosofia. I per bandejar aquest doble oblit ens cal una hermenèutica de l'existència mateixa (52) que la tregui de l'oblit filosòfic de l'ésser, que constitueix una destrucció de la història de l'ontologia. La descripció fenomenològica de l'hermenèutica serà així la conseqüència d'un treball d'interpretació que anuncia l'autèntic sentit de l'ésser i les estructures fonamentals del propi ésser de l'home, de l'existència humana. Cal partir d'una interpretació de l'ésser de l'existència, d'una interpretació explicitant de la

comprensió de l'ésser que és la comprensió de l'existència mateixa. (53) I només derivadament es pot entendre per hermenèutica una metodologia de les ciències de l'esperit: l'hermenèutica està arrelada en l'existència mateixa. (54)

3. Una nova hermenèutica del comprendre (54-58)

Aquesta hermenèutica recorda a l'existència les estructurals essencials del seu ésser (els *existencials*). L'existència mateixa és hermenèutica perquè és un ésser de comprensió. La comprensió no és tant una intel·lecció com més aviat un poder, una capacitat, un saber-fer, una habilitat (54) en què jo mateix estic implicat com una possibilitat meua, una possibilitat del si mateix de l'existència. «Anclada en la existencia y en su inquietud fundamental a propósito de sí misma, toda comprensión tendrá la estructura de un proyecto. Lo que equivale a decir que la comprensión se sitúa dentro de una estructura de anticipación, de una anticipación de significatividad, regida por la existencia y su necesidad de orientación.» (55)

Llançada a l'existència, la comprensió es nodreix de projectes de comprensió que són possibilitats de tirar endavant en el món, anticipacions de sentit, interpretacions de l'existència mateixa. La interpretació no és res més que l'explicitació de la comprensió (55), del sentit del projecte de l'existència. La interpretació és així aclariment crític d'una comprensió que la precedeix. En la interpretació, la comprensió acaba comprenent-se ella mateixa i fent-se càrrec de les seves anticipacions de sentit. (56)

Tota comprensió posseeix un *Vorhabe*, un horitzó o haver previ a partir del qual comprèn, una manera prèvia de veure o *Vorsicht* i una manera prèvia d'entendre o *Vorgriff*. La interpretació explicitant vol fer aparèixer per ella mateixa aquesta estructura

d'anticipació. És una tasca, doncs, d'*Aufklärung*, d'elucidació. I dos són els tipus d'anticipació que es troben en espera d'explicitació o "destrucció": a) l'anticipació d'una determinada concepció de l'ésser com a presència subsistent (57); b) l'anticipació d'una determinada concepció de l'existència humana com a cosa pensant o animal racional. Heidegger creu que cal elucidar la precomprensió de l'existència per veure si descansa en una aprehensió autèntica o no. (58)

4. Sobre el cercle de la comprensió (58-60)

Sempre compremem l'existència des d'una determinada experiència, punt de vista i conceptualitat. (58) Mai no es parteix d'una *tabula rasa*, com pretenia aconseguir Dilthey sota la influència de la metodologia científica del segle XIX: no és possible eliminar el subjectivisme de la interpretació (els prejudicis de l'interpret i de la seva obra) per fonamentar la pretensió d'objectivitat de les ciències de l'esperit. Tota interpretació no és res més que l'elaboració d'una comprensió prèvia. No s'aboca, però, així a un cercle infernal? «¿Cómo llegar a una interpretación que pueda ser en definitiva independiente de las preconcepciones del intérprete?» (59)

Comprendre és la recerca d'una intel·ligibilitat sempre moguda per les expectatives de l'existència. (59) No és possible sortir del cercle hermenèutic, sinó que el que cal fer és elaborar, posar en relleu, l'estructura d'anticipació del comprendre a partir de les coses mateixes. La interpretació és així un exercici de rigor, d'autocrítica. A *Ésser i temps* consisteix a preguntar-se pels pressupostos hermenèutics de la comprensió predominant de l'ésser i de l'existència.

5. La darrera hermenèutica de Heidegger (60-62)

Consisteix en una explicació de la història de la metafísica a la llum de la concepció dominant de l'ésser com a presència a disposició del subjecte. (60) Aquests pressupòsits del pensament metafísic són els responsables de l'oblit de l'ésser, que ja no s'imputa ara a l'existència inautèntica, sinó que és el destí de la metafísica occidental: «al someter al ser a la perspectiva de la racionalidad (“nada es sin razón”), la metafísica habría borrado el misterio original del ser, su aparición gratuita, sin porqué. Esta metafísica de la racionalidad hallaría su cumplimiento en la esencia de la técnica: el ser no sería ahí más que un dato disponible y contabilizable.» (61) El darrer Heidegger vol preparar un nou començament per a la metafísica i superar la perspectiva que ha sotmès l'ésser a l'home. Per això prestarà una atenció renovada al fenomen de la llengua i del llenguatge poètic. (61) No es tracta només d'anunciar a l'existència el sentit de l'ésser, sinó de descobrir que aquest anunci és el fet mateix del llenguatge en què l'ésser s'ha fet parla des de sempre. La capacitat d'entendre el llenguatge és la capacitat d'estar oberts al misteri de l'ésser. La parla, o sigui, el llenguatge parlat, és justament allò que dóna veu a la relació hermenèutica fonamental, que viu entre l'ésser i l'home. La parla és l'element de la relació hermenèutica. (62)